Vi handlar – vem betalar?

Best.nr 31511/tv1

Idé, syfte och bakgrund

Hur ser verkligheten ut där våra kläder och skor produceras? Allt flera blir medvetna om frågor som rör miljö och etik i produktionen av de varor vi köper. Företag tjänar på att ha en etisk profil, men hur ser verkligheten ut?

De senaste åren har avslöjanden om vilka förhållanden som gäller för de arbetare som syr våra kläder avlöst varandra. Den här filmen tar oss med bakom skandalrubrikerna. Vi får följa med till produktionen av Hennes & Mauritz och Indiskas kläder i södra Indien. Vi besöker lädergarverier som levererar råmaterial till Europas skoförsäljare. Idag får människor i utvecklingsländerna betala ett högt pris genom förgiftat dricksvatten, förstörd jordbruksmark och omänskliga arbetsvillkor.

Filmen, som riktar sig till både ungdomar och vuxna, vill ge en ökad förståelse för hur vår konsumtion påverkar människor och miljö i andra delar av världen, och ge förslag och idéer om hur vi faktiskt kan agera för förändring och att företag tar större ansvar för att förbättra situationen för människor och miljö i produktionsländerna. Filmen vill också väcka intresse för att gå vidare och ta reda på mer kring de ämnen som tas upp och de frågor som ställs i filmen.

Innehåll

Filmens innehåll anknyter till såväl samhällsorientering (grundskolan) som samhällskunskap (gymnasieskolan) samt värdegrundsfrågor.

Filmen tar upp förhållandena i lädergarverier och textilfabriker i södra Indien år 2001 och informerar om försöken att förbättra situationen för arbetarna och för människorna som bor i en ofta förorenad miljö i produktionsområdena. Det handlar om arbetarnas egen kamp, om ideella organisationers arbete i Indien och Europa, samt om de svenska företagens försök att följa krav på goda arbetsvillkor, s.k. ”Code of Conducts”, eller uppförandekoder. Filmen handlar även om konsumenternas makt och hur man kan gå tillväga för att stödja en fortsatt förbättring för människor och miljö i utvecklingsländerna.

Tidkod	Programinslag
00.00	Vinjett
00.15	Enkät – frågor till folk på stan: När du handlar kläder, brukar du tänka på var kläderna kommer ifrån? Bryr du dig om arbetsvillkoren för dom som syr?
00.55	Reportage om textilarbetare i utvecklingsländer, unga och outbildade kvinnor i södra Indien. Om låga löner, barnarbete, miljöförstöring, hårda arbetsvillkor osv.
04.03	Om skotillverkning, läderframställning Intervju med inköpschef Wedins Sko Reportage från läderindustri i södra Indien. Om giftiga kemikalier, stank, dåligt arbetarskydd osv. Intervju med representant för miljöorganisationen Peace Trust.
05.58	Intervju med arbetare om arbetsmiljön, dålig skyddsutrustning, dåliga löner osv. Man har inget val. Jordbruksmarken har förstörts. Men kroppen skadas, man har ständig klåda. ”Mina barn ska inte jobba här!”
06.58	Forts intervju Wedins Sko. Varifrån kommer materialet till skorna?
07.21	Forts reportage Indien. Här tillverkas lädret. Om skadligt barnarbete osv.
07.50	Forts intervju Wedins Sko. Om skadligt lim osv. Forts reportage Indien.
08.20	Vad kan företagen göra? Den europeiska kampanjen Clean Clothes växte fram under 90-talet, krävde bland annat uppförandekoder av företagen.
08.37	Intervju med Hennes & Mauritz chef för miljö och socialt ansvar, om uppförandekoder, krav på säkerhet och arbetsmiljö.
09.02	Reportage från fabrik i Indien, om konsekvenser av uppförandekoderna. Indiska Magasinets leverantörer uppfyller inte villkoren, bryter mot lagen, arbetarna tvingas arbeta mycket mera än lagen tillåter. Intervju med Indiska magasinets svenska VD.
10.57	Forts reportage Indien. Intervju med Indiska Magasinets leverantör, om prispolitik och konkurrens.
12.00	Forts intervju med H & M-chefen. Om intresset av att dels hålla priserna låga, dels uppfylla villkoren i uppförandekoderna.
12.36	Intervju med H & Ms leverantör. Omsättningen är hög och man har många anställda. Men koderna efterlevs inte.
13.19	Intervju med företrädare för Peace Trust, om barnarbete, långa arbetstider, övergrepp osv. I ett spinneri där barn arbetar finns nästan inga toaletter och man får därför inte dricka vatten under arbetsdagen.
15.04	Intervju med flicka om hennes arbetsvillkor. Hon har nu fått hjälp genom Peace Trust att börja studera.
15.54	Forts intervju Peace Trust, industrin utnyttjar barn därför att de är billigast. Forts intervju H & M-chef. Forts reportage. Inköparna ser inte de verkliga villkoren för arbetarna i textilindustrin ute i byarna. Fattigdomen syns i hur arbetarna bor och lever. Dricksvattnet är förorenat osv.
17.50	Intervju med bybo om vattnet. Intervju med manlig miljö- och socialarbetare. ”Vi ger bort våra naturrikedomar gratis. Våra floder förstörs, alltfler exportindustrier betyder alltmera föroreningar. Europa och Nordamerika måste också ta initiativ till förändring där konsumenterna finns…”
19.12	Forts reportage om det förorenade grundvattnet. Dricksvattnet är ransonerat, det kommer med tankbilar till byn. Intervju med kvinna vid tankbilen. ”Vi har demonstrerat för att få dricksvatten, därför ger regeringen oss vatten nu.”

20.11 Forts reportage. Läderindustrin vållar också miljöproblem. Tungmetaller och salter gör att marken inte längre går att odla.
Intervju med män om jordförstöringen osv. Forts reportage om negativa konsekvenser.
21.14 Vem är det som bär ansvaret för att det ska bli bättre?
Reportage. Bilder från demonstration i Europa till stöd för de kvinnliga arbetarnas rättigheter. Kampanjen Clean Clothes finns i tio länder i Europa. I Sverige heter rörelsen Rena Kläder.
21.49 Intervju med representant för Rena Kläder
22.12 Forts reportage.
Skoindustrin har inte uppmärksammats lika mycket som klädindustrin.
Forts intervju med Wedins Sko. ”Konsumenterna måste ställa krav på oss!”
22.34 Forts intervju H & M-chef
Forts reportage demonstration. Intervju med demonstrant.
Forts intervju med representant för Rena Kläder
23.30 Forts reportage om kläder. Av priset för kläderna i affären går mellan en och fem procent till arbetarnas löner. H & Ms vinst är över 3 miljarder kronor.
23.50 Forts intervju med Indiska Magasinets VD. Vem har betalat? Hur har det betalats? Lågprisjakten har ett pris!
24.25 Forts reportage. Kontrollen av koderna följs dåligt.
Intervju med företrädare för Projektet för oberoende kontroll. Lagarna är ofta bra, men dom följs inte!
25.49 Forts reportage Indien. Fackföreningarna försöker utbilda men har mycket emot sig.
Intervju med fackföreningsledare. Kvinnorna vågar inte gå med i facket.
Reportage från fackföreningsmöte. Risken är stor att man ska bli avskedad om man går med i facket.
27.05 Reportage från Bangladesh. Demonstration, protester, strejker.
Vem bär ansvaret?
Forts intervju företrädare för Peace Trust. Återförsäljarna har makten…
28.03 Intervju kvinnliga textilarbetare. Om ni betalar lite mera kan vi få bättre löner och villkor! Vi har inte ersatts för vår förlorade jord!
28.45 – Slutbilder, gata i Sverige.
29.14 Slutskyltar – En film av Kristina Bjurling och Lotta Ekelund

Förslag till diskussionsfrågor

- En stor del av de kläder vi köper tillverkas i Asien – varför?
- Vem syr kläderna och hur ser arbetsförhållandena ut?
- Hur mycket tjänar sömmerskan, och hur går det att leva på den lönen?

- Det är vanligt att barn arbetar för underleverantörer till klädtillverkare, vid spinnerier och bomullsodling eller vid produktion i hemmen. Varför är det så? Vad leder det till?
- Vad är skillnaden mellan skadligt och icke-skadligt arbete för barn och ungdomar?

- Hjälper det människorna i utvecklingsländerna om vi slutar handla från dem?
- Hur kan villkoren för produktionen i utvecklingsländerna förändras?
- Vem bär ansvaret för att förändra detta? Vilket ansvar tar de svenska kläd- och skoföretagen? Vem kan påverka? Vad kan vi som är konsumenter göra? Vilket ansvar har vi?
- Går det att hitta en lösning som är bra för alla? Hur ska det gå till?

Aktionstips – vad kan jag göra som konsument?

Våga fråga!
Ta reda på mera!
Diskutera med andra!
Sök alternativ!
Ställ krav på butikerna!

Litteraturtips

"Vad har du på fötterna?" – en rapport om produktion av kläder och skor, 31 sidor, utgiven 2000, Studiefrämjandet eller via FTC, Fair Trade Center
Etik och handel, 208 sidor, 1999, via FTC
Världens konsument, 149 sidor, 1996, via FTC
Guide för Rättvis handel, 27 sidor, 2001, via FTC
"Barnarbete, frizoner och världshandel", 80 sidor, 2000, via FTC
Faktablad om barn som arbetar, Rädda Barnen
"Make working children our business", Rädda Barnen
"Kort om Barnkonventionen", Rädda Barnen

Webbtips

Fair Trade Center	www.fairtradecenter.se
Kampanjen Rena Kläder	www.renaklader.org
Clean Clothes Campaign	www.cleanclothes.org
Studiefrämjandet	www.sfr.se
Rädda Barnen	www.rb.se
Föreningen för Rättvisemärkt	www.raettvist.se
Svenska Naturskyddsföreningen	www.snf.se
ForumSyd	www.forumsyd.se
Sida	www.sida.se
Miljöförbundet Jordens Vänner	www.mjv.se
Världsbutikerna för Rättvis Handel	www.varldsbutikerna.org

Filmen "Vi handlar – vem betalar?" har producerats av Lotta Ekelund, LottaFilm, och Kristina Bjurling, Fair Trade Center, med stöd från Studiefrämjandet, Sida, Rädda Barnen, Lutherhjälpen samt konsumentföreningarna Norrort, Stockholm, Väst samt konsumentföreningarna Solidar och Svea.